

DEVLET'İN ANAYASA'YA TERS DÜŞEN DAVRANIŞLARI

Prof. Dr. İlhan ARSEL

Anayasa'mızın getirdiği organlar içerisinde, tutum ve davranışlarıyla, Devleti Anayasa'ya aykırı, ve demokrasiye ters yönlerde sürükleyenleri vardır ki bunların başında Diyanet İşleri Başkanlığı gelmektedir. Bundan dolayıdır ki Anayasa'mızın Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş ve görevleriyle ilgili 154 cü maddesi'nin ele alınarak incelenmesi, ve gerekli değişikliklerini yapılması yerinde olacaktır.

Bu madde hükmü şöyledir. «Genel İdare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirir». Her ne kadar bu madde hükmü «özel kanun» ile gösterilecek görevlerin ne olması gerektiğini açıkça ve teker teker belirtmemiş ise de bu görevlerin niteliğini Anayasa'nın tümünden, ruhundan ve onu hazırlayanların maksat ve niyetlerinden çıkarmak mümkündür. Özellikle Anayasa'nın temeli olan «layık'lik» ilkesiyle ilgili çeşitli hükümler yanında Temel Hak ve Hürriyetler bölümünde yer alan prensiplerin ve Yasama, Yargı ve Yürütme görevlerinin özelliğinden çıkan hususların göz önünde tutulması ve buna göre Diyanet İşleri Başkanlığının sınırlı görevlere sahip bulunduğu ve bu görevlerin dünya yaşamlarıyla (Devletin siyaseti, yönetimi, kişilerin dünya yaşantıları, v.s.) ilgili olmaması gerektiği hususunun gözönünde tutulması gerekir. Şunu mutlak şekilde anlamış olmalıyız ki Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye Devletinin dünya işlerini yürütmek ve kişilerin dünya yaşamlarını düzenlemek üzere kurulmuş bir devlet dairesi değildir. 1961 Anayasasının gerekçesi gözden geçirilerek olursa görülecektir ki bu Başkanlık sadece ve sadece uhrevî işlerle uğraşmak, ve asıl «bilgili din adamlarının yetiştirilmesine» çalışmak ve din'in cahil ve yobaz elinde amacını ve özünü kaybetmiş bir sömürü aracı olmaktan kurtarılmasına önayak olmak için kurulmuştur. Bunun dışında başkaca hiç bir görevi ve yetkisi yoktur ve olamaz. Aydın din adamı yetiştirilebilir mi yetiştir-

tirilemez mi, ve ya Şeriat'a dayana nve Şeriat malzemesini uygulamakla görevli kabul edilen bir Kuruluş sadece uhrevî işlerle uğraşabilir mi, uğraşamaz mı, bu ve buna benzer sorunların tartışmasına girecek değiliz. Ashında Diyanet İşleri Başkanlığı denilen bir kuruluşu layik bir Anayasa'ya almak büyük hâtâ olmuştur. 1961 Anayasa'sının hazırlanmasında bir bakıma «ön proje» işini gören ilk Anayasa tasarısını hazırlamakla görevli İstanbul Komisyonunun bir üyesi olarak, o zamanlar belirttiğimiz «muhalefet yorumunda», adı geçen Başkanlığın bir Anayasa kuruluşu olarak öngörülmesi eğilimlerine karşı itirazlarımızı açıklamıştık. 1961 den bu yana din sömürsünün ne noktalara geldiğini ve Diyanet İşleri Başkanlığının nerelere kadar dünya yaşamlarımıza karıştığını ve nasıl bir zihniyet taşıdığını izlemekle, bu direnmemizde pek yanılmadığımızı anlamaktayız. 1961 den bu yana hemen her gün tanık olmakla endişelendiğimiz bir husus vardır ki o da şudur —Bir yandan bazı siyaset adamları ve diğer yandan Şeriatçı çevreler Diyanet İşleri Başkanlığına bir tür Şeyhülislâmlık havası vermek isterler. Naim Talu hükümeti'nin, Anayasamızın temel prensibi olan layikliğe aykırı olmak üzere son azizliği bu yönde kendisini göstermiştir. Hiç hafsalanın alacağı şey midir ki layik Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, Arab şeyhlerinin şefaatin kazanmak ve petrol imtiyazları sağlamak hayali ile Diyanet İşleri Başkanını Devletin temsilcisi olarak Arab ülkelerine göndersin? Sanki Türkiye Devleti'nin Dış İşleri Bakanlığı diye bir kuruluşu yokmuş veya sanki bu kuruluşun iş görme ve bilimsel yeteneği yetersiz imiş veya sanki Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye Devleti'nin dış ve iç siyasetine araç edilsin için kurulmuş bir mekanizma, ve nihayet sanki Arab şeyhleri, Türkiye bir din adamı yolladı diye rikkate gelip petrol çeşmelerini yok pahasına Türkiye'ye akıtacak kadar saf ve budala kimselemiş gibi... Hele bu son nokta açısından saflığımız gerçekten ibret vericidir. Petrol fiyatlarını yükselttikten sonra bile bazı Arab ülkeleri, Batılı ülkelere (örneğin Fransa'ya) bize sattıklarından daha ucuza petrol vermişlerdir.

Her halükârda, hiç düşünemeyiz ki devletler için dostluklar ve kardeşlikler veya dindaşlıklar değil sadece «çıkarlar» önemlidir ve hiç bir devlet bir başka devlete «Din kardeşiyiz» diyerekten imtiyazlar sağlamaz, hibelerde bulunmaz. Özellikle Arak ülkeleri... Nitekim Arab ülkeleri de, sevkıyla ilgili göstermelik bir davranış dışında, Türkiye lehine hiç bir indirimde bulunmamışlar, hattâ aksine, biraz önce değindiğimiz gibi, «din kardeşlerine» daha da pahalıya petrol satmışlardır. Bu davranışlarının sefalet doğurucu et-

kileri önümüzdeki devrede asıl Arap olmayan müslüman ülkelerle diğer geri kalmış ülkelerde kendisini yavaş yavaş gösterecektir. Naim Talu hükümetinin bahis konusu ettiğimiz davranışlarına benzer daha nice davranışlar olmuştur. Ve işte bu davranışlardan aldığı destek ve güç iledir ki Diyanet İşleri Başkanlığı, hemen her gün biraz daha dünya yaşamlarımıza ve devlet ve hükümet işlerine el atmakta, ve Anayasa ile kendisine tanınmış yetki sınırlarını her gün biraz daha aşmaktadır. Bu tutumu ile Diyanet İşleri Başkanlığı Devlete karşı direnme ve hattâ meydan okuma cüret ve cesaretini gösterebilmektedir. Bu tutuma verilebilecek son örnek, Millî Egemenliğimizin yıldönümü olan 1973'de Diyanet İşleri Başkanlığınca yayınlanan «Hutbeler» kitabıdır.¹ Bu kitabın Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin bir yıldönümü hem de yarım yüzyıllık bir yıldönümünü kutladığımız yıl yayınlanmıştır ama ATATÜRK'ün adına bir tek satırında olsun yer vermemiştir. Yer vermek şöyle dursun ve fakat onun temel devrimlerine, ve örneğin başta layik'lik, Millet egemenliği, din ve vicdan hürriyeti gibi en önemli Anayasa temellerine karşı da saldırılarda bulunmuştur. Kitap Türkiye'de ve Türk devleti'nin bir organı tarafından ve Bütçe'den verilen paralarla çıkarılmıştır ama Türk'e hitap eder bir ifade taşımaz.^{1a} Kitabdaki çeşitli yazıların hepsi ya «Muhterem Müslümanlar» ya da «Aziz Müslümanlar» diye başlar. Hiç birinde «Sayın Türkler» veya «Aziz Türkler» şeklinde bir deyim kullanılmamıştır. Arab ülkelerinde bile din adamı «Muhterem Müslümanlar» değil fakat «Muhterem Arab'lar» hitabını kullanırken bizim din adamımızın Türk deyimine iltifat etmemesinin bir nedeni olmak gerekir. Kitap Türkiye Cumhuriyeti'nin 50 ci yıldönümünü kutladığımız yıl çıkarılmıştır ama, kitabın hiç bir yerinde Cumhuriyet'in hazırlanışı, ilanı, millet egemenliği fikrinin işlenmesi ve yerleştirilmesi ve Atatürk'ün bu konulardaki emsalsiz görüşleri, Cumhuriyetimizin gelişmesi v.s. hakkındaki bir tek satır, bir tek görüş yoktur. Ha evet kitabın bir tek yerinde «Hakimiyet Milletindir» başlığı altında iki üç sahifelik bir «Hutbe» vardır ve sanki Anayasamızda geçen deyimleri hatırlatmış gibi size umud verir. Bu umudla okursunuz yazıyı ve görürsünüz ki «Hakimiyet Milletindir» başlığı altında öğretilmek ve anlatılmak istenilen şey bizim beklediğimiz ve tahmin ettiğimiz kavramlardan çok farklı

¹ Bu Kitap, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından, ve Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 24.3.1972 gün ve 615 sayılı kararı ile 1973 yılında bastırılmıştır. Ayyıldız Matbaası, Ankara 1973.

^{1a} Bu kitab'dan sonra aynı Başkanlık tarafından çıkarılan «Cumhuriyet Hutbesi»nde de Atatürk'ün adı yine anılmamıştır.

ve Anayasamızda yer alan «Eğemenlik Milletindir» deyimine karşıt, tam anlamıyla orta çağ hukuk anlayışına uygun bir tekerlemedir. Çünkü bunu, aynı yazının şatafatlı satırları arasında yer alan şu tanımlamadan hemen anlarsınız— «Millî hakimiyet Kitabımızın (yani Kur'an demek ister) ve Peygamberimiz'in gösterdiği yoldur.» Görülüyor ki Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın benimsediği ve belirttiği «Millet Egemenliği» deyimini, ki milletin hür ve serbest İRADESİ ve bu iradeden çıkan EGEMENLİĞİ demektir, Türkiye Devletinin resmî bir kuruluşu olan Diyanet İşleri Başkanlığının itibar edip, kabullendiği bir deyim değildir. Başkanlık millet egemenliğini milletin hür iradesinin oluşumu şeklinde kabul etmemektedir. Başkanlığa göre millet hakimiyeti Kur'an ve Peygamber hükümleri olarak ne var ise onlardır. Yani milletin serbest seçim yolu ile kendi hür iradesini ortaya çıkarması ve bu hür iradeye (ki millet egemenliği demektir) göre yolunu çizmesi değil ve fakat gökten inme hükümlere göre yönetilmesi ve o yolu takip etmesidir.

Fakat Başkanlık biraz daha dolambaçlı yollara başvurmaktan çekinmez «Millî hakimiyet, Kitabımızın ve Peygamberimiz'in gösterdiği yoldur» dedikten ve bu noktayı hareket noktası olarak diktikten sonra — «Bu sebeble her zaman, milletin hürriyet ve istiklaline kastetmek isteyenler, karşılarında milleti bulmuşlardır. Bu büyük irade ve hâkimiyet, dışında kalanları ezmiştir. Keyfilik ve istibdat yıkılmış, düşmanlar yenilmiştir. Hâkimiyet kayıtsız ve şartsız milletin olmuştur. 23 Nisan 1920 tarihi, bu büyük kararın ilânı ve milletimizin millî bayramlarından biridir. Bizi bugünlere kavuşturan Allah'a hamdolsun. Milletın hâkimiyetini kurmak ve yurdun hürriyetini ve imânını kurtarmak için seve seve canını fedâ eden şehitlerimizin, gazilerimizin, kumandanımız ve kumandanlarımızın ruhları şâd olsun.»²

Şimdi şu yukardaki satırları isterseniz bir daha dikkatle okuyunuz ve fakat okurken de unutmayınız ki bu cümlelerde geçen «hâkimiyet» «Büyük irade», veya «hâkimiyet (kendi) dışında kalanları ezmiştir», veya «Hâkimiyet, kayıtsız şartsız milletin olmuştur», gibi deyimlerin hepsinde yer alan «Hâkimiyet» ya da «İrade» sözcükleri daha yukarıya aldığımız ve Başkanlığın Şeriat ilkelerine dayatır olduğu «Millet hâkimiyeti» tanımlamasındaki «hâkimiyettir». Yani, daha başka bir deyimle, Tanrı'nın ve Peygamberinin gösterdiği yol, ve indirdiği hükümlerdir. Bu itibarla Başkanlık, «Hâkimiyet milletindir» derken bununla «Tanrı ve peygamber emirleri,

² a.g.e. sh. 180.

hükümleri millete aittir» demek ister. «Millî hâkimiyet, Kitâbımızın ve Peygamberimizin gösterdiği yoldur» diyen Başkandık için «Hâkimiyet milletindir» şeklinde bir söz sarfetmekte mahzur yoktur çünkü millete ait olduğunu söylediği «hâkimiyet», milletın dın hükümleri dışındaki iradesi değildir. Kur'an ve Peygamber sözlerine ve emirlerine uygun iradesidir. Şeriatçıya göre esasen buna aykırı bir durum ve örneğın milletın Şeriat hükümleri dışında ve ona aykırı bir iradesi ve hâkimiyeti diye bir düşünülemez. 1400 yıl boyunca düşünülemediştir. Basit bir örnekle açıklamak gerekirse— Kur'an'daki Nisâ Sûresi (Sûre no. IV) min 176 cı ayetinde kardeşler arasında miras bölünmesiyle ilgili hüküm vardır. Bu hükme göre kız'lara, erkek'lerin payının yarısı verilir, çünkü «Erkeğe iki dişi'nin hissesi kadar vardır» denmiştir.³ Şimdi, bu hüküm Tanrı emri sayıldığına ve «Millet iradesi» de biraz önce Başkanlığın tanımlanmasında belirtildiği gibi (yani Şeriat'cının anlayışına göre) Kur'an'ın ve Peygamberin gösterdiği yol bulunduğuna göre artık millet için bu hükmü değiştirip başka bir hüküm yerleştirmek ve örneğın «kız ve erkek kardeşler arasında eşitlik üzere pay dağıtılır» şeklinde bir kural koyma imkânı yoktur. «Nerede kaldı Milletın hür ve serbest iradesi ve egemenliği» diye sormayınız, çünkü Şeriatçı soruyu dahi yasak kılmıştır. Ve zaten vereceği cevap «Tanrı bunu böyle istemiştir» şeklinde olacaktır. Bir başka örnek — Kur'an'daki Nahl Sûresi'nin (Sûre no. XVI) 75 ci Ayetinde şöyle bir hüküm bulunur —» Allah, hiç bir şeye gücü yetmeyen ve başkasının malı olan bir köle ile, kendisine verdiğimiz güzel nimetlerden gizlice ve açıkça sarfeden kimseyi misal gösterir — Hiç bunlar eşit olur mu?». Ve yine Nisâ Sûresi'nin 32 ci Ayet'inde — «Allah'ın bazılarımızı bir kısmınıza üstün etmesine haset etmeyin». Aynı şekilde İsrâ Sûresi'nin (Sûre no. XVII) 21 ci Ayetinde de — «Bak da gör, onların bir kısmını nasıl bir kısmından üstün ettik».⁴ Daha bunlara ilave edilebilecek nice hükümler ve Hadis'ler vardır. Bütün bunlar KÖLELİĞİ doğal bir kuruluş olarak yerleştiren ve insanlar arası eşitsizliğin Tanrı tarafından maksadlı olarak getirildiğini gösteren şeriat hükümleridir. Kölelik öylesine doğal bir kuruluş olarak kabul edilmiştir ki 1400 yıllık İslâm tarihi boyunca Şeriat ülkelerinde köleliğin kaldırılması veya insanlar arası eşitsizliğin giderilmesi yönünde hiç bir deneme, hiç bir gayret sarfedilmemiştir. Şeriat ülkelerinde köleliğin ilgası uygarlık dünyasının

³ Diyanet İşleri Başkanlığınca yayımlanan Kur'an Çevirisi Ajans Türk Matbası, Ankara 1973.

⁴ Kur'an'ın Prof. A. Gölpınarlı tarafından yapılan çevirisinden.

zorlaması ile ya da Uluslar arası sözleşmelerle kaldırılabilmiştir. Her ne kadar kölelerin durumunu iyileştirmeye matuf görünen hükümler var ise de bunlar köleliği Tanrı emri olarak doğal kuruluş şeklinde yerleştiren hükümleri bertaraf eder hükümler değildir. İmdi durum bu iken, ve milletin Kur'an dışında da bir iradesi olmayacağına göre (tabii Şeriatçı bakımından) milletin (veya temsilcilerinin) oylamasıyla yani hür millet iradesiyle köleliği kaldırıp eşitliği sağlamak mümkün değildir. Çünkü bu Tanrı emrine aykırı durum yaratmak olur şeriatçı için. Ama Şeriatçıya göre «Millet hâkimiyeti» vardır, çünkü millet hâkimiyeti demek, Diyanet İşleri Başkanının belirttiği gibi Kur'an hükümlerinin ve peygamberin gösterdiği yolda gitmek demektir. Oysa ki Atatürk'ün kurduğu ve Batı gelişmesine uygun nitelikte olan Millet egemenliği bu demek değildir. Çünkü demokrasilere temel taş işini gören millet egemenliği ve millet iradesi kavramlarında millet egemenliğini sınırlayan gökten inme hükümler yoktur.

Şeriatçı diyecektir ki, «Demokrasilerde millet iradesini ve egemenliğini sınırlayan bir Anayasa yok mu? Var. O halde millet iradesini ve egemenliğini din hükümleri (Kur'an ve Hadis) sınırlarsa neden demokrasi olmasın?» Buna karşı verilecek cevap basittir.

Batı anlamında ve gerçek demokrasilerde millet iradesi ve millet egemenliği, kaynağını Tanrı'dan değil doğrudan doğruya milletten alır. Egemenliğin kaynağının ilâhi olduğu şeklindeki eski zamanların geleneği, yerini (XVIII ci yüzyıldan itibaren) egemenliğin kaynağının beşer iradesi olduğu şeklindeki demokratik nazariyelere ve uygulamalara terketmiştir.

Millet egemenliği, her ne kadar üstün ise de, sınırsız değildir. Ancak bu sınırları çizen de bizzat millettir ve buna Anayasa denir. Milletin egemenliğinin sınırlarını yine millet kendi iradesiyle çizer ve sınırlar, ve bundan dolayıdır ki millet hürriyetine sahiptir denir. Her ne kadar «Doğal Hukuk» anlayışını savunan bazı hukukcular için hiç değişmez kabul edilen ilkeler millet iradesini sınırlar görünürse de bu ilkeler dahi insan haysiyetine güç veren ve beşer iradesinin öngördüğü ilkelerdir. Oysaki Şeriatçı'nın bahsettiği sınırlar, yani Kuran ve Peygamber emirleri, milletin kendi iradesi dışında yerleşmiş ve bu iradenin hiç bir şekilde değiştiremeyeceği şeylerdir, ve çoğu zaman akıl verilerine ve gelişen uygarlık koşullarına uygun değildir. ve işte bundan dolayıdır ki, Şeriat zihniyetine uygun düşen «Millet hâkimiyeti» tanımlanmasında demokratik diyebileceğimiz bir nitelik yoktur. Diyanet İşle-

ri Bakanlığın «Millet hâkimiyeti» deyimini kullanırken hareket noktası olarak Anayasamızın 4 cü maddesi hükmündeki esasları (ki bu esasları yerleştiren de doğrudan doğruya Millettir, 1961 Referendum'u ile) almamıştır. O madde hükmü şöyledir — «Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir. Millet, egemenliğini ANAYASA'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır ... Hiç kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz». Görülüyorki Anayasamız, ki demokratik bir Anayasadır, Diyanet İşleri Başkanının dediği gibi «...Kitabımızın ve Peygamberimizin gösterdiği, yolda kullanır» şeklinde bir şey dememiş aksine milletin iradesini yol olarak göstermiştir. Ve bu şekliyle Millet egemenliği, yani millet iradesi, din kurallarının (yani Kitab'ın ve Hadis'lerin) emirlerine aykırı, onları kaldırıcı veya değiştirici nitelikte belirebilir ve belirmiştir de. Millet iradesiyle kabul edilen Medenî Kanun, Şeriat'ın Miras, boşanma, v.s. gibi hükümlerine aykırı hükümler getirmiştir. 1920 den beri kabul edilen Anayasa'larımız Şeriat'ın dünya yaşamlarıyla ilgili bütün esaslarına aykırı bir düzen getirmiştir. Demokratik ve uygar bütün ülkelerde olduğu gibi bizde de, Atatürk devrimleriyle birlikte, millet egemenliği «Kitab'ın ve Peygamberin gösterdiği» yolda değil toplum'un hür ve serbest iradesinin, yani beşer iradesinin gösterdiği yolda uygarlık yolunda kullanılır olmuştur. Ve bu şekilde kullanılacaktır. Şu hale göre bir Devlet Dairesi olan Diyanet İşleri Bakanlığı, eğer Anayasayı ihlal etmek istemiyorsa zihniyetini değiştirmeli ve Anayasa'ya uygun bir millet egemenliği anlayışına girmelidir. Fakat Başkanlığın bu gibi ihlallere ve sapmalara başvurmaması için Anayasa'nın 154 cü maddesine Başkanlığın anlayacağı şekilde bir açıklık getirmek düşünülebilir.

Diyanet İşleri Başkanlığının, yine aynı «Hutbeler» adlı kitabında savurduğu v efakat Anayasa'mıza ters düşen diğer bir tutumu da din ve vicdan hürriyeti konusunda kendisini göstermektedir. Hemen hatırlatmakta yarar vardır ki din anlayışının çok değiştiği ve geliştiği, ve farklı inanca ve dinlere sahip olmanın insanları birbirinden ayırmadığı ve esasen önem de teşkil etmediği, ve hangi dine mensup olursa olsun insanı insan yapan unsurun dinden ziyade «eğitim», «müspet düşünce» ve «insancıl zihniyet» olduğu fikrinin yerleşmesinden nerede ise ikiyüzyıl geçecek. Bugünün uygarlık dünyasında insanları birbirlerinden ayıran şey din değil yukardaki niteliklerdir. Uygarlık dünyasında insanlar «Hiristiyan», ve ya «Musevi», veya «Budist» veya «Müslüman» ve saire diye önem ve değer taşımazlar. Bugün artık uygarlık dünyasının dinleri, birbirlerini düşman gözü ile görmezler. Hiç bir uygar kişi, kendi dini'

nin iyi ve mükemmel ve başka dinlerin kötü ve sapıklık olduğunu düşünmez ve bunu konu yapmaz.

Ama ne var ki bizim din adamlarımız ve Diyanet İşleri Bakanlığımız sanki hala orta çağlar sona ermemiş ve milletler birbirlerine din düşmanı gözü ile bakarlarımı (ya da bakmaları gerekirmiş) gibi, XX ci yüzyılın nerede ise bitmekte olan bir döneminde, yani bugün, halkımıza — «Allah katında gerçek din İslâm'dır,» şeklinde din hükmünü hatırlattıktan sonra «İslâm'dan başka dinlere rağbet edenler tam bir SAPIKLİK ve ziyan içindedirler» diye haykırmaktan geri kalmamaktadırlar.⁵ Bunun yanında Hıristiyan dini'nin benimsediği akideleri de red ve cerh etmeyi kendi görevlerinin bir zorunluğu saymaktadırlar.⁶ Evet Türkiye devletinin resmî bir organı bunlarla meşgüldür. Uygarlık dünyasının hiç bir ülkesinde, bırakınız devlet organlarını, ve fakat özel din kuruluşları dahi, kendi salıklarına veya yurttaşlara böylesine bölücü ve böylesine vicdan ve din hürriyetine aykırı şeyler söylemez, ve söylemeyi aklından geçirmez. Buna benzer bir tutumu başka bir ülkede, örneğin Batı' ülkelerinde, benimsemeğe kalkışacak bir din kuruluşuna karşı ilk çıkacak olan muhakkak ki Başkanlık olurdu. Düşününüz bir kere, bir milyona yakın işçimizin bulunduğu Batı ülkelerinde yetkili organlar, ya da din kuruluşları devlet ağziyle — «Hıristiyanlıktan başka dinlere rağbet edenler sapıktırlar» şeklinde beyanlarda bulunsunlar. Bu pek mi iç açıcı bir davranış olur?

Hazin olan husus şudur ki İslâm'ın hoşgörü dini olduğunu söylemekten geri kalmayan Dinayet Başkanlığı ve onu yöneten din adamları, layık bir anayasa sisteminde ve layık bir ülkede, hem'de Devlet ağziyle, farklı inanç ve dindakilere «**sapıklık içindedirler**» diyebilmekte ve bu iddialarını Şeriat hükümleriyle güçlendirmeye çalışabilmektedirler. Uygarlık dünyasına dahil bir başka DEVLET bilmiyoruz ki böyle çağdışı bir tutuma örnek teşkil etsin. Başkanlığın bu tutumu gülünç kaçmakla kalmıyor ve fakat Türkiye Devletini, içerde kendi halkına karşı, ve dışarda Birleşmiş milletler camiasına ve Türkiyenin dış itibarına karşı da küçültüyor ve hırpalıyor.

Türkiye devletini içerde, kendi halkına karşı küçültüyor çünkü Türkiye halkı, her ne kadar büyük bir çoğunluğu itibariyle müslümanlardan meydana gelmiş ise de bu çoğunluğun çok önemli bir kısmı DİN'in Tanrı ile kişi arası ilişkiler olduğuna ve

⁵ «Hutbeler» adlı kitab'dan, sh. 216-7.

⁶ Ibid. sh. 4.

Tanrı'ya farklı inançlar altında inanılabileceğine inanmıştır ve muhakkak ki başka dinlere rağbet edenlere «sapıklık» izafe etmeyecek kadar olgundur.

Bundan başka sunu da unutmamak gerekir ki Türkiye halkının, sayıca az da olsa, çeşitli nedenlerle önemli denebilecek bir bölümü vardır ki Türk yurttaşlarıdır ve fakat Müslüman değildirler. Ermeni, Rum, Musevi ve daha nice yurttaşlarımız vardır ki bunlar arasında bu ülkeye ve bu topluma en samimi duygularla bağlı, ve hattâ «müslüman Türk'üm» diyen bazılarımızdan çok daha yararlı olanları çoktur. Üstelik Devlet bütçesinin oldukça önemli bir bölümü onların verdikleri vergilerle beslenir. Ve işte kendilerine, başka dinlere rağbet etmişlerdir diye «sapıklık» konduran din adamlarımızın geçimleri ve maaşları bu Bütçe'den ödenir. Bırakınız maddî açıdan değerlendirmeyi, ve fakat aynı topraklar üzerinde yaşayan ve aynı devletin yurttaşı olan insanları, farklı inanç esasına göre «sapık» ve «sapık olmayan» diye ayırma tâbi kılmak ve hem de bunu devletin ağzıyla yapmak, Devlet'i elbetteki kendi halkına karşı küçültür ve çökertir. Eğer bu sözlerle Diyanet İşleri Başkanlığı «Biz Kitab ehli'ni kastetmedik, kendi dinimizden olupta başka dinlere heves edenleri kastettik» şeklinde bir özür beyanına kalkacak olursa kaş yapayım derke ngöz çıkarmış olacağını bilmelidir. Çünkü böyle bir davranış kendilerini çok daha içinden çıkılmaz durumlara düşürecek ve her halü karda DEVLETİ Anayasamızın 19 cu ve Devletimizin şeref imzası koyduğu «İnsan Hakları Evrensel Demeci'nin 18 ci ve «Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9 cu ve daha da başka Uluslar arası sözleşmeler hükümlerine aykırı düşmekten kurtaramayacaktır. Devleti içerde kendi halkına karşı suçlu kılar bu tutum.

Öte yandan bu aynı tutum, Türkiye devletini, dışarda, uygarlık dünyasına karşı da suçlu durumlara düşürür ve itibarını yitirir. Türkiye'nin dahil bulunduğu Birleşmiş Milletler kuruluşunun temel umdeleri yanında yukarıda sözünü ettiğimiz andlaşmalar ve sözleşmeler vardır ki Diyanet İşleri Başkanlığının bunlara tam anlamıyla aykırı düşen tutumu nedeniyle Türkiye, Dünya kamu oyu önünde suçlu sandalyesine rahatlıkla sürüklenebilecektir. Şunu iyice bilmiş olalım ki uygarlık dünyasının zaman zaman Türkiye'ye karşı ilgisiz ve hattâ hasmane davranmasının nedenlerinin başında yöneticilerimizin, ve din adamlarımızın yukardakine benzer çağ dışı tutumları gelmektedir. Ne yazık ki bu son haftalar içerisinde tanık olduğumuz ve sanat eserlerini «müstehcendir» saçmalığı ile çöplüklere attıran, ve Turizm'i «Turistler ahlaksızlık getirir» man-

tıksızlığı ile baltalayan, zihniyet de layik Türkiye devletinin bazı organlarının benimsediği ve uygular olduğu bir zihniyet işini görmüştür.

Bu vesile ile şu hususu açıklamak gerekir ki çağdışı bir ahlâk adına girilen ve her yönü ile bu toplumu uygarlık dünyasına karşı ezik durumlarda kılan davranışlara karşı sesini yükselten hemen hemen olmamıştır. O san'at aşığı aydınımız, o fikir ve san'at eserlerini korumakla görevli kuruluşlarımız, düşünce ve uygarlık bekçisi Üniversitelerimiz, hak savunması öğrenimi yapan Hukuk Hukuk Fakültelerimiz, Basın ve zinde güçlerimiz ve hepimiz... evet hepimiz susmuşuzdur. Koalisyon hükümeti hırpalanmasın gereğiyle bu ne utanç verici susuştur? Eğer hükümet istikrarı bu tür yaşamlar ve susmalarla sürdürülecek ise Türkiye'ye acımak gerekmez mi?

Bir kaç Afrika ve Arab ülkesi hariç yeryüzünün bizden başka hangi ülkesinde acaba Turizm «Ahlâk götürüyor» mantıksızlığı ile baltalanır, veya san'at eserleri «Müstehcendir» diye söküp atılır, sinema filimleri yasaklanır, ve hava meydanlarının yolcu salonlarında «kadın erkek ayrılığı» sağlanır? Fakat bütün bunlardan çok daha acıklı olan şey şudur ki ahlâk adına san'at eserlerine kıyanlar (ve sadece kıyanlar değil fakat uygarlık dünyasına bu milleti ilkel gösterenler), ve yine aynı ahlâk adına Turizmi yok edenler (sadece yok edenler değil fakat toplulumumuzu fakirlik felsefesinin cennetlerine sürükleyenler) bu ülkeyi 1400 yıl öncesinin ahlâk düzenine oturtmakla meşgullerdir, ve yaymaya çalıştıkları bu ahlâk kurallarından çoğu aydınlarımızın ve yöneticilerimizin haberleri bile yoktur. Bunları bilmenin ve bazı yöneticilerimize hâkim ahlâk anlayışını aydın çevrelere bildirmenin zamanı gelmiştir. Halkımızın çoğunluğunun ve yarının kuşaklarının nasıl bir ahlak eğitimiyle yetiştirildiklerini öğrenmemiz gerekir. Resmî bir Devlet dairesinin halkımıza sunduğu ahlâk kuralları arasında aşağıdaki bir kaç örneği vermek yerinde olacaktır.

«Ön ve arka mahallin gayrısı bir yere sürtmekle (karın ve uyuk gibi) yahut istimna (el ile oynayarak) inzal olmak — hayvan ve ölü (insan vücudu) ile temas da bu hükme tâbidir». Böyle bir halde oruç bozulur ve fakat sadece kazayı gerektirir imiş. Ve fakat «Inzal vuku bulmadan öpmek veya okşamaktan sonra, orucun bozulduğu zanniyle yemek yemek», veya «Az tuz temek» halinde oruç bozulur ve hem kazayı hem de kefareti gerektirir imiş.⁷

⁷ Bu hükümler ve Hadis'ler Diyanet İşleri Başkanlığınca yayınlanan «Diya-

«Ölü ve hayvanla yapılan münasebette inzalin vaki olması», veya «Arada bir özrü yokken kadın'ın her hangi bir yerine dokunarak meninin gelmesi veya el ile istimna yapmak», veya «Dişlerden çıkan kan tükürükten çok olurda bozağa gider ve tadı hissedilir-se», bu gibi ahvalde oruç bozulur ve bunlar kazayı gerektiren şeyler miş. Yani yukardaki hükümde dendiği gibi olmaz ve inzal olmaz ise veya özürü var iken kadının bir yerine dokunur iseniz orucunuz bozulmuş olmayacaktır. Bunun gibi «Öperken meninin gelmesi», veya «Dübüre, kulağa ve burna konan ilacın içeriye ulaşması» halinde de oruç bozulur ve fakat kefareti gerektirmeyip sadece kazayı gerektiren bir durum doğar imiş.⁸

Fakat eğer «Oruçlu olduğunu bilerek diri bir insanla hangi yolla olursa olsun münasebette bulunmak - inzal olsun veya olması, fark yoktur», veya «karısının, kocasının veya sevdiği bir kimsenin tükürüğünü isteyerek yutması» halinde oruç bozulur ve bu haller hem kazayı hem de kefareti gerektiren hallerden olurmuş. Dikkat edilecek olursa diri olmayan ölü insanla temas — yani cinsi münasebet — olursa durum farklı olmaktadır, zira böyle bir halde eğer inzal olursa oruç bozulacak fakat kefareti gerekmeyecektir. Ama diri insan vücudu ile cinsi münasebette kefareti gerekecektir. Aynı şekilde, kadının sevdiği bir kişinin veya kocasının tükürüğünü yutması halinde orucu bozulacak fakat koca için durum farklı bulunacak ve onun orucu bozulmayacaktır. Yukarıdaki son iki hükümden de anlaşılacağı üzere ölü insan vücudu ile veya hayvanla cinsi münasebette bulunmak, tükürük yutmaktan daha ağır görül-müştür.

Yukarıya tırnak işaretleri arasına aldığımız cümleler, Devletin Resmî bir kuruluşu olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın resmî yayın aracı olan «DİYANET DERGİSİ» ile «DİYANET GAZETESİ»nden ve hiç bir kelimesi değiştirilmeden aynıyle çıkarılmış satırlardır. Bu hükümler Başkanlık «Hadis» veya «Hadisi Şerif» olarak halkımıza, ve Cami'deki insanlarımıza ve Din okullarındaki yavrularımıza sunmakta ve kaynak olarak da Celâleddin Es Su uti'nin «Feth-ül Kebiri»ni vermektedir.

Bu yukarıya çıkardığımız hükümlere benzer ve hattâ çağımız insanlarını daha da şaşkırtacak yüzlerce ve binlerce hükümleri say-

net Dergisi'nin Kasım-Aralık 1972 tarihli Cilt. XI, sayı 6 nüshasının 338-342 sahifelerinde «Ramazan ve Oruç» başlığı altında yayınlanmıştır.

⁸ Bu Hadis'ler, Diyanet İşleri Başkanlığınca yayınlanan «*Diyanet Gazetesi*»nin 1 Kasım 1970 günlü ve sayı 3 nüshasının 14 cü sahifesinde «*Orucun Fıkhi Hükümleri*» başlığı altında yayınlanmıştır.

mak mümkündür. Yukarıya sadece bir örnek olsun için aldığımız hükümlerin ahlâki olup olmadıkları hususunu burada tartışacak değiliz. «Güzel İstanbul» heykelini «müstehcendir» beyanı ile kaldırtan ve sanatçı hakkında bir de takibata geçen yöneticilerimizin bu yukardaki hükümleri ahlâk kurallarına uygun bulmalarını da yerecek değiliz. Amacımız sadece uygarlık yaşamlarını ahlâka aykırı bulanların sahip oldukları ahlâk anlayışından yurttaşlarımızı haberdar kılmaktır.

Ve yine ne hazindir ki, Diyanet İşleri Başkanlığı, kendi kuruluş amacına ters düşen bir davranışla, Şeriat'ın çağ dışı esaslarını ayıklayacak ve günümüzün ilim ve ahlâk anlayışıyla bağlaşmayan öğütlerden kaçınacak yerde, kendi resmî yayınlarıyla ve fetvalarıyla din salıklarına ve Türk halkına aklın alamayacağı nitelikteki hükümleri belletmeğe çalışmaktadır. Anayasamızın 154 cü maddesi hükmünü değiştirmek ve bu suretle devleti (Diyanet İşleri Başkanlığı eliyle) yukardakine benzer sorunlarla uğraşmaktan alıkomak bir de bu nedenle zorunluk taşımaktadır.

Bu satırları bitirirken bir de şu noktayı hatırlatmakta gerek var kanısındayız.

Yukarda Anayasa'ya ters düştüğüne değindiğimiz tutum ve davranışlar, bunlar ister Diyanet İşleri Başkanlığından gelsin isterse Devletin diğer organlarından, ya da özel kişilerden, bu milletin karşı karşıya kaldığı en tehlikeli ve sakıncalı bir eğilim belirleridir. Bu tutum ve davranışta ısrar etmenin büyük felaketlere yol açabileceği şüphesizdir. Esasen gerek kamu oyu'nun ve gerek zinde güçlerin tepkisi kapalı ve açık şekilde kendisini göstermeğe başlamıştır. Bir fikir edinilsin için Türk Silahlı Kuvvetlerinin son olarak beliren tutumunu örnek vermek gerekir.

Cumhuriyet'in ellinci yıldönümü vesilesiyle Türk Silahlı Kuvvetleri'nin son yayınladığı bir kitab'da⁹ şu satırları okuyoruz — «Anayasalarında resmî bir dini kabul etmeyen ulusların, maneviyat ve ahlâktan yoksun kalacaklarını iddia eden ve ahlâki kuralların ancak dine dayalı devletlerde daha çok gelişebileceğini savunan kişiler, düşünürler ve hattâ aydınlarımız vardır. Bu gibilere, İslâm ve Hıristiyan tarihçilerin layik'likten önceki **papalık ve halifelik dönemlerinin akıl almaz, vicdan kaldırmaz ahlâksızlık örnekleri ile dolu olduğunu hatırlatmakla yetineceğiz.**»

⁹ «Türk Tarihi, Silahlı Kuvvetleri ve Atatürkçülük» başlıklı ve Türk Silahlı Kuvvetlerince yayınlanan bu kitabın özeti 4 Nisan 1974 günlü gazetelerde THA haberi olarak çıkmıştır.

Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün ruhuna ithaf edilmek amacıyla ve onun devrimlerine bağlılığın bir nişanesi olmak üzere yayınlanan bu kitap, şu veya bu şekilde din sömürüsüne hız vermiş olanlara karşı şüphesiz ki açık bir ikazdır. Seçim kampanyalarına «... Muhammed devrini ve Şeriat devletini geri getireceğiz», veya «Okullarımızdan Durkheim'ı çıkarıp Gazzali'yi yerleştireceğiz» sloganlarıyla girişerek cahil kitleleri büyüleyen ve oy kazanan siyaset adamlarımızın ve onlara fetvacılık yapmaktan gurur duyan din çevrelerimizin bir hayli düşünceleri gereken bir ikazdır bu... Ancak ne var ki turizm'i «ahlâksızlık getirir» mantığıyla bal talayanların, ve san'at eserlerini «müctehcendir» saçmalığıyla yok edenlerin veya etek uzattırmayı «ahlâkilik» sananların ders alma yetenekleri yoktur.